

Bio- ja kiertotalouden innovaatiotoiminnan tilannekuva

Työpajan 18.9.2017 tuloksia

Kiertotalous ekosysteemien ja verkostojen näkökulmasta

Työpajan verkostopöydässä osallistujat hahmottivat ja kirjasivat aluksi omia kiertotalousverkostojaan. Verkostoja hahmoteltiin kuvaamalla kytköksiä kolmella tasolla tiiviistä kytköksistä löyhiin kytköksiin. Löyhien kytkösten tunnistaminen ja nimeäminen oli selvästi haastavinta. Mukaan nimettiin paljon Pirkanmaan alueella aktiivisesti toimivia ja läsnä olevia tahoja, sidokset alueen ulkopuolisiin jäivät kuvauksessa vähäisiksi.

Työskentelyn yhteydessä käytiin keskusteluja verkostojen syntymiseen ja ylläpitoon liittyen. Kokonaiskuvan hahmottaminen ja verkostojen näkyväksi tekeminen koettiin haastavaksi, sillä verkostot ovat muodostuneet useista eri lähtökohdista ja eri teemojen ympärille. Yksittäisellä toimijalla on myös erilaisia rooleja osana eri ekosysteemejä ja verkostoja. Monesti kiertotalousverkostot rakentuvat jo olemassa olevien muiden verkostojen kautta, mikä myös hankaloittaa kiertotalousekosysteemien määrittelyä ja tunnistamista.

Verkostoihin liittyväksi haasteeksi nostettiin se, että ne jäävät helposti irralliseksi konkreettisesta toiminnasta sekä pienimuotoiseksi. Toimivimmat verkostot muodostuvat konkretian ja tekemisen ympärille tarvelähtöisesti.

Verkoston toiminnan onnistumiseksi ja ylläpitämiseksi verkoston toimijoiden välinen luottamus on hyvin keskeisessä roolissa. Tosin jotkin toimialat voivat olla taustoiltaan ja toimintakulttuuriltaan haastavampia yhteistyön avaamiselle ja luottamuksen rakentamiselle. Konkreettiseksi esteeksi avatulle yhteistyölle nostettiin myös kilpailulainsäädäntö sekä pelko mahdollisten kartelliasetelmien syntymisestä tai syytöksistä.

Verkostojen ja ekosysteemien ylläpidon näkökulmasta tuntemus ja mandaatti toiminnan omistajuudesta on kriittinen tekijä – omistajuus toiminnan ympärillä vahvistaa myös sen ylläpitoa. Tässä tehtävässä erilaisilla välittäjä-/ boundary spanning- organisaatioilla on iso merkitys fyysisten ja toiminnallisten edellytysten tarjonnassa eri tahojen välisen yhteistyön mahdollistamiseksi.

Kansallisten ekosysteemien rakentamisessa nähtiin olevan vielä vahvaa kehittämispotentiaalia, sillä kansallisella tasolla eri alueiden välisten verkostojen ja ekosysteemien kautta mahdollistuu synergiaetujen saavuttaminen sekä kilpailutekijöiden vahvistaminen – työnjaon ja vahvuuksiin keskittymisen avulla saadaan kasvatettua kriittistä massaa ja markkina-alueita kiertotalousratkaisuille.

Suomalaisten kiertotaloustoimijoiden arvioitiin olevan vielä monessa asiassa jäljessä johtaviin, kansainvälisiin kiertotaloustoimijoihin ja –alueisiin nähden. Kiertotalouden saralla kehitys on nopeinta siellä, missä tarve on suurinta. Tarve onkin ollut vahva ajuri esim. kiinalaisen tai saksalaisen kiertotalous-skenen kehittymiselle. Suomalaisilla toimijoilla on kuitenkin jo nyt mahdollisuuksia kiertotalousratkaisujen ja -osaamisen vientiin, mutta myös oppimismahdollisuus kansainvälisissä verkostoissa. Suomalaisessa toimintaympäristössä on myös sellaisia erityisiä ratkaisutarpeita, joissa on myös kansainvälistä liiketoimintapotentiaalia.

Kiertotalous rahoitusmahdollisuuksien näkökulmasta

Bio- ja kiertotalouteen liittyviä rahoitusmahdollisuuksia tarkasteltiin arvioimalla valmiiksi listattuihin rahoitusinstrumentteihin* liittyviä näkökulmia. Työpajaan osallistuneilta asiantuntijoilta kartoitettiin käytössä olevia rahoitusinstrumentteja sekä eri rahoitusinstrumenttien tunnettavuutta ja niiden käytettävyyteen ja haettavuuteen liittyviä tekijöitä.

Rahoitusinstrumenteista käytetyimpiä olivat Tekes, Maaseuturahasto, Horisontti 2020, EAKR-rahoitus ja Suomen Akatemian myöntämä rahoitus. Edellä mainittujen lisäksi tunnettiin hyvin Finnveran sekä Sitran tarjoamat rahoitusmahdollisuudet. Interreg-rahoitusta oli käyttänyt vain kaksi ja yleisesti ottaen sen tunnettavuus oli heikkoa. AIKO (alueelliset innovaatiot ja kokeilut)-rahoitusta oli käyttänyt vain yksi eikä se ollut suurelle osalle tuttu lainkaan.

Spesifisti suunnatuista rahoitushauista MMM:n sinisen biotalouden rahoitus oli käytössä neljällä ja sen tunnettavuuskin oli ihan kohtuullisella tasolla. Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma tunnettiin huonommin, vaikka muutamalla osallistujalla se oli käytössäkin. Maaseuturahasto ja sen tarjoama maaseudun yritysrahoitus oli käytössä muutamilla ja tunnettavuus kohtalaisen hyvä. Leader –hankkeista oli hyviä kokemuksia.

Keskusteluissa eri rahoitusinstrumenttien haettavuuden osalta todettiin, että markkinaehtoisten tuotteiden kehittäminen tapahtuu usein omalla rahoituksella. Hankerahoitusta haettaessa pitää olla jo tietoa tulevaisuuden kehittämistarpeista ja hyvin tärkeää on tiivis tutkimus-yritysyhteistyö.

Avoimna olevista rahoitushauista tuotetaan tietoa yliopiston, tutkimuslaitosten ja kaupungin sisällä, mutta spesifisesti esim. kiertotalouteen soveltuvista rahoitushauista tiedotetaan vähemmän. Tekesin rahoitushakuihin toivottiin lisää ketteryyttä ja mahdollisuutta muuttaa painopisteitä esim. ohjelman aikana. Tekes -hankkeissa aloitteen tekijänä on usein yliopisto tai tutkimusorganisaatio, jolla on kokemusta rahoitusinstrumentista. Hankkeissa tärkeää on lisäarvon tuottaminen yrityksille.

Toisaalta todettiin myös, että Pirkanmaalta puuttuu välittäjäorganisaatio/elinkeinotoimija, joka vastaisi kokonaisuudessaan kiertotalousasioista ja tuottaisi mm. tietoa siihen liittyvistä rahoitusmahdollisuuksista. Kiertotalousteeman ympärillä on tehty paljon selvityksiä ja lisäksi käynnissä on monia hankkeita, joissa saatu tieto pitäisi saada tehokkaammin käyttöön, jotta päällekkäiseltä työltä välttyttäisiin.

**Listatut rahoitusvaihtoehdot: Suomen Akatemia, TEM/Tekes, Finnvera, Sitra, Maaseuturahasto (yritystuet), AIKO, Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma, InnovFin, Lidfe-ohjelma, ESIR –Euroopan strategisten investointien rahasto, BBI JU, Interreg, EAKR, Horisontti 2020, MMM Sininen biotalous ja yksityinen venture capital. Listatut koottu biotalous.fi ja materiaalitkiertoon.fi*

Oheiseen kuvaan on koostettu ja luokiteltu työpajassa tunnistettuja kiertotaloustoimijoita sekä asiantuntijoiden antamien tietojen perusteella tunnetuimmat ja käytetyimmät rahoituslähteet (rahoitusinstrumentti tai rahoituksen myöntäjä).

Kiertotalous osaamispohjaisten kärkien näkökulmasta

Työpajan kolmannessa pöydässä tavoitteena oli priorisoida kiertotalouteen liittyviä kehittämisen painopistealueita suhteessa SCREEN hankkeessa tunnistettuihin Pirkanmaan kiertotalouden osaamiskärkiin. Osaamiskärjet olivat valikoituneet SCREEN-hankkeessa keväällä 2017 suoritettun Pirkanmaan kiertotalouden innovaatiotoiminnan nykytilakartoituksen tuloksista sekä asiantuntijakeskustelujen pohjalta. Osaamiskärjet edustivat kehittämiskohteina olevia toimialakohtaisia tuotteita ja palveluita ja erilaisia innovaatioympäristön toimintaan kohdentuvia kyvykkyyksiä. Työpajassa tavoitteena oli myös tarkentaa työpajaan osallistuvien asiantuntijoiden avulla osaamiskärkiä sekä tuoda uusia näkökulmia osaksi keskustelua. Lisäksi arvioitavana oli erilaisia toiminnallisia kokonaisuuksia.

Pöydässä arvioitiin osaamiskärkien tärkeyttä, ajankohtaisuutta ja tekemisen painopisteitä. Ensimmäiseksi arvioitiin osaamiskärkiä suhteessa niiden tärkeyteen ja merkitykseen Pirkanmaalla, toiseksi osaamiskärkiä arvioitiin niiden ajankohtaisuuden näkökulmasta. Kolmanneksi arvioitiin mitkä osaamiskärjistä on niitä, mihin Pirkanmaalla pitäisi nyt erityisesti panostaa.

Osaamiskärkiä arvioitaessa voitiin havaita kolme rinnakkaista keskustelun painopistettä: substanssit, innovaatiotoiminta sekä yhteistoiminnalliset ja kytkennälliset kyvyt. Yleisesti keskustelun painopiste asettui liiketoimintalähtöisiin näkökulmiin. Tärkeänä nähtiin konkreettiset toimet tuotteiden ja palveluiden kehittämiseksi ja kaupallistamiseksi. Erityisesti nostettiin esille kehitystoiminnan tulosten kaupallistamisen vauhdittaminen erilaisten kiertotalouskeskittymien, seudullisten pilottikohteiden ja kehittämisympäristöjen kautta.

Keskusteluissa korostettiin, että erilaisten innovaatioalustojen ja –palveluiden on oltava linjassa käytännön kehittämiskyvykkyyksien kanssa ja että ne perustuvat aitoon kysyntään. Eri osaamisalueiden yhdistämiseen Pirkanmaalla nähtiin olevan hyvät lähtökohdat monitieteisenä alueena. Kehittämiskohteissa erityistä huomiota saivat energiaratkaisut sekä vesi- ja jätehuolto, joissa nähdään lyhyen aikavälin vaikuttavuutta.

Työpajassa käsitellyt osaamiskärjet:

- Valmistavan teollisuuden tekniset kierrot ja tuotteet
- Kierrot mahdollistava rakentaminen ja rakennettu ympäristö
- Älykkäät biopohjaiset tuotteet
- Älykäs vesihuolto ja jätteenkäsittely, ravinnekierrat
- Biopohjaiset polttoaineet ja uusiutuva energiantuotanto

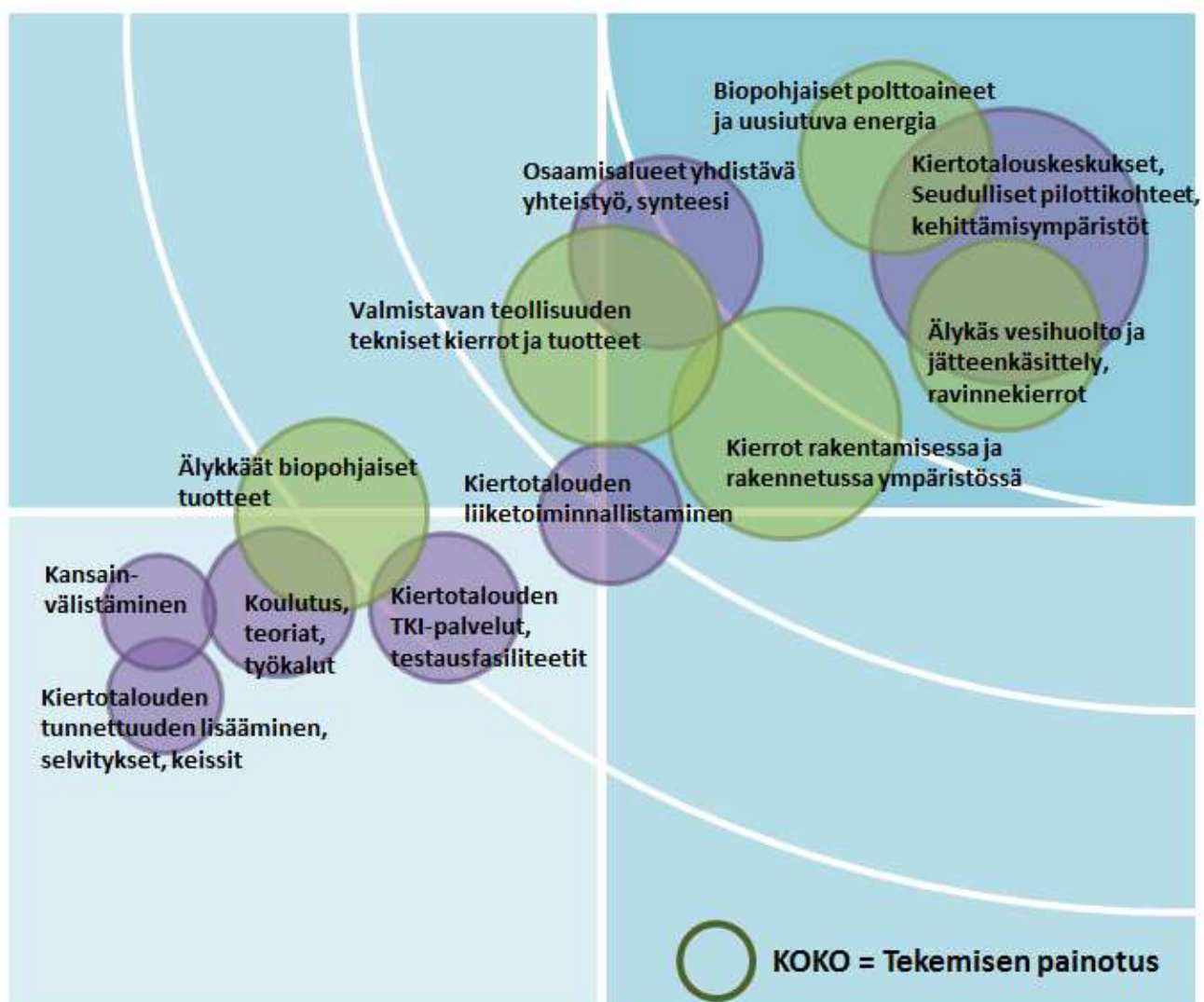
Työpajassa käsitellyt toiminnalliset kokonaisuudet:

- Kiertotalouden tunnettuuden lisääminen, selvitykset, keissit
- Kehitystoimien ja ratkaisujen kansainvälistäminen
- Kiertotalouskeskukset, seudulliset pilottikohteet, kehittämisympäristöt
- Kiertotalouden koulutus, ilmiöt, teoriat ja työkalut
- Kiertotalouden liiketoiminnallistaminen
- Kiertotalouden TKI-palvelut, testausfasilititeetit
- Eri osaamisalueet yhdistävä yhteistyö, systeeminen synteesi, elinkaarisuunnittelu

Työpajassa osaamis- ja kehittämispainopiste-alueet sijoitettiin koordinaatistoon työpajaan osallistuneiden asiantuntijoiden antamien, teeman ajankohtaisuutta ja merkittävyyttä arvioivien pisteiden perusteella.

PIRKANMAAN OSAAMISKÄRJET

AJANKOHTAISUUS

PIRKANMAA
COUNCIL OF TAMPERE REGION

PIRKANMAA

Lisätiedot

henrika.ruokonen@pirkanmaa.fi
johanna.alakerttula@pirkanmaa.fi
nillo.halonen@tut.fi

